

**OCENA DOROBKU I OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH DRA ANDRZEJA OLASIA W
SPRAWIE O NADANIE STOPNIA NAUKOWEGO DOKTORA
HABILITOWANEGO NAUK PRAWNYCH**

I. Podstawa formalna recenzji

Podstawą sporządzenia recenzji jest Uchwała nr 124/VIII/2021 Rady Dyscypliny Nauki prawnego Uniwersytetu Jagiellońskiego z 5 lipca 2021r. w sprawie powołania komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr. Andrzejowi Olasiowi w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

Zgodnie z art. 219 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.) stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

- 1) posiada stopień doktora;
- 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:
 - a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub
 - b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub
 - c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;
- 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Z uwagi na powyższe w recenzji zostanie w pierwszej kolejności krótko przedstawiona sylwetka Pana dra Andrzeja Olasia, następnie zostanie omówiona monografia, którą Pan dr Andrzej Olaś przedstawił do oceny w procesie habilitacyjnym, po czym zostanie zaprezentowana pozostała aktywność naukowa Habilitanta.

II. Wykształcenie i kariera zawodowa Habilitanta

Pan dr Andrzej Olaś (w dalszej części recenzji określany również jako Autor bądź Habilitant) uzyskał stopień magistra prawa nadany przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w dniu 23.06.2010 r. na podstawie pracy magisterskiej pt. „*Zapis na sąd polubowny*” napisanej pod kierunkiem dr. hab. Andrzeja Oklejaka, prof. UJ i obronionej z wyróżnieniem. Następnie Habilitant uzyskał stopień doktora nauk prawnych nadany przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w dniu 28.09.2015 r. na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „*Umorzenie procesu cywilnego*” obronionej z wyróżnieniem na podstawie uchwały Rady Wydziału Prawa i Administracji UJ (promotor: prof. dr hab. Sławomir Cieślak, recenzenci: prof. dr hab. Janusz Jankowski, dr hab. Izabela Gil, prof. UW r.).

Obecnie Habilitant piastuje stanowisko adiunkta w Zakładzie Postępowania Cywilnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

III. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (analiza czy osiągnięcia naukowe Habilitanta stanowią znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny)

III. 1 Omówienie osiągnięcia naukowego, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 lit. a) ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (monografia naukowa)

Jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę do ubiegania się przez dr. A. Olasia o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk prawnych Habilitant przedstawił monografię *Zarzut potrącenia w procesie cywilnym*, Warszawa 2020 (Wydawnictwo C.H. Beck sp. z o.o.).

Przedstawiona monografia została wydana przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie¹ sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce².

Wybór tematu badań naukowych należy ocenić zdecydowanie pozytywnie. Publikacja jest pierwszym w polskim piśmiennictwie kompleksowym opracowaniem monograficznym poświęconym problematyce zarzutu potrącenia w prawie procesowym cywilnym. O ile bowiem w obrębie polskiej doktryny prawa cywilnego materialnego powstały dwa opracowania ujmujące kompleksowo problematykę potrącenia w systemie prawa cywilnego materialnego³, odnoszące się również mniej⁴ lub bardziej⁵ szczegółowo do problematyki cywilnoprosesowej, to w dorobku polskiej procesualistyki cywilnej brakowało porównywalnego, systemowego dzieła dotyczącego zarzutu potrącenia w postępowaniu cywilnym. Jedynym kompleksowym opracowaniem w tym zakresie jest monografia prof. dr. hab. *Ł. Błaszczaka* (*Zarzut potrącenia w procesie cywilnym (art. 203(1) k.p.c.)*, Warszawa 2019) poświęcona zarzutowi potrącenia w polskim prawie procesowym cywilnym⁶, która jednak nie przedstawia tak kompleksowo i systemowo problematyki zarzutu potrącenia. Tak więc, w pełni przekonujące jest podane przez Autora uzasadnienie podjęcia badań nad zarzutem potrącenia w postępowaniu cywilnym. Poza brakiem wyczerpującego opracowania monograficznego badanego zjawiska Autor słusznie wskazał, że bardzo mocnym impulsem do podjęcia dogłębnych badań nad zagadnieniem potrącenia w prawie polskim stały się rządowe propozycje legislacyjne przyjęte ostatecznie przez Sejm VIII Kadencji w ramach art. 203(1) KPC dodanego do Kodeksu 7.11.2019 r. na podstawie ustawy nowelizującej z 4.7.2019 r. Sam fakt pojawienia się w polskim prawie procesowym cywilnym po raz pierwszy regulacji ogólnej dotyczącej dopuszczalności zarzutu potrącenia w procesie cywilnym, która na mocy art. 13 § 2 KPC, jako swoisty *lex generalis*, znajdzie odpowiednie zastosowanie w postępowaniu nieprocesowym, jak i jej szczegółowa treść (po części jak np. reglamentacja formy i treści zarzutu potrącenia, stanowiąca całkowite *novum* w polskim prawie procesowym), każe pochylić się ze zdwojoną uwagą i krytycyzmem, nie tylko nad trafnością przyjętych dotychczas rozwiązań, ale i nad

¹[file:///C:/Users/hryca/AppData/Local/Temp/20200930 Komunikat w spr wykazu wydawnictw monografii naukowych.pdf](file:///C:/Users/hryca/AppData/Local/Temp/20200930%20Komunikat%20w%20spr%20wykazu%20wydawnictw%20monografii%20naukowych.pdf) , poz. 575

² t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.

³ *L. Stępiak*, Potrącenie w systemie polskiego prawa cywilnego, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1975; *M. Pyziak-Szafnicka*, Potrącenie w prawie cywilnym, Kraków 2002.

⁴ *L. Stępiak*, Potrącenie, s. 132-160.

⁵ *M. Pyziak-Szafnicka*, Potrącenie, s. 233-286.

aktualnością wyrażonych w nauce i orzecznictwie (zwłaszcza na gruncie poprzedniego stanu prawnego) poglądów i koncepcji.

Przedstawiona do oceny monografia, obejmująca wyniki badań naukowych Habilitanta jest osiągnięciem wybitnym i stanowi znaczny wkład w rozwój nauki w dyscyplinie nauki prawne. Poniżej zostaną przedstawione uwagi szczegółowe, odnoszące się do poszczególnych fragmentów rozważań Autora. W tym miejscu należy jednak zaznaczyć, że lektura monografii pozwala dostrzec dużą dojrzałość Habilitanta, na co niewątpliwie wpłynęły wcześniejsze bardzo liczne i wielopłaszczyznowe badania naukowe. Prezentowany w monografii wywód naukowy jest logiczny i spójny. W odniesieniu do każdego fragmentu rozważań Autor wpieryw przedstawia pełen przegląd poglądów wyrażanych w nauce, następnie poddaje analizie orzecznictwo i wreszcie w każdym przypadku po dokonaniu krytycznej analizy istniejących poglądów przedstawia własne stanowisko szeroko i przekonująco je uzasadniając. W sposób szczególny doceniam to, że sposób myślenia Autora (podobnie jak sposób prezentowania rozważań) jest prosty. Autor z reguły stara się szukać prostych i logicznych rozwiązań, wykazując się przy tym dużym wyczuciem aksjologii procesu cywilnego. Autor często nie poprzestaje na wykładni literalnej czy systemowej, albo wręcz odrzuca wynik tej wykładni poszukując rozwiązań celowościowych, zgodnych z *ratio legis* określonych norm. To sprawia, że publikacja poza znaczącym wkładem w rozwój nauki z całą pewnością będzie miała istotne znaczenie dla praktyków stosowania prawa, w tym w szczególności dla sędziów i profesjonalnych pełnomocników.

Przedstawione poniżej uwagi szczegółowe w zdecydowanej większości mają charakter pozytywny. Zgadzam się bowiem ze zdecydowaną większością poglądów prezentowanych przez Autora i jestem pod dużym wrażeniem ich jasnego wyartykułowania i pełnego oraz przekonującego uzasadnienia. Nieliczne uwagi krytyczne mają charakter polemiczny i w żaden sposób nie umniejszają wybitnego znaczenia ocenianej monografii.

We Wstępie Autor wskazał, że ze względu na rozmiary niniejszej monografii zrezygnował ze szczegółowego omówienia kwestii związanych z potrąceniem w postępowaniu rozpoznawczym w trybie nieprocesowym, koncentrując się na procesie cywilnym. Z tych samych względów opracowanie nie zajmuje się bliżej problematyką potrącenia w postępowaniu upadłościowym i restrukturyzacyjnym, która posiada własną specyfikę (s. XLVII). Zasadniczo, takie zawężenie zakresu rozważań jest słuszne z jednym jednak zastrzeżeniem. Otóż, ograniczenie dopuszczalności potrącenia uregulowane w art. 93-96 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1228 z późn. zm.) oraz w art. 253 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. - Prawo restrukturyzacyjne (t.j. Dz. U. z

2020 r. poz. 814 z późn. zm.) rodzi wątpliwości co do dopuszczalności podniesienia zarzutu potrącenia w procesie toczącym się równoległe z postępowaniem upadłościowym lub restrukturyzacyjnym. Chodzi w szczególności o sytuację gdy upłynęły terminy na złożenie oświadczenia o potrąceniu określone w art. 253 ust. 3 prawa restrukturyzacyjnego oraz w art. 96 prawa upadłościowego (wierzyciel dokonał zgłoszenia wierzytelności, w którym nie zawarł oświadczenia o potrąceniu). Powstaje wówczas wątpliwość czy w takich przypadkach dopuszczalne jest złożenie oświadczenia o potrąceniu w ramach prowadzonego jednocześnie procesu cywilnego.

W konsekwencji przedstawionych wyżej ograniczeń zasadniczy nacisk w recenzowanej monografii położony został na kwestie najbardziej podstawowe, a zarazem o największej doniosłości teoretycznej, a zatem: (i) pojęcie procesowego zarzutu potrącenia będące przedmiotem rozważań w rozdziale I; (ii) relacje pomiędzy tym zarzutem a sposobem ukształtowania potrącenia w prawie cywilnym materialnym, w kontekście genezy, modelu oraz historycznego rozwoju tej instytucji w europejskich porządkach prawnych (rozdział II), oraz; (iii) charakter prawny zarzutu potrącenia w postępowaniu cywilnym w dwóch znaczeniach, tj. w aspekcie stosunku pomiędzy potrąceniem jako czynnością prawną, a zarzutem potrącenia jako czynnością procesową oraz w relacji do funkcji realizowanej przez potrącenie w postępowaniu cywilnym, z uwzględnieniem stosunku pomiędzy zarzutem potrącenia a powództwem wzajemnym i powództwem opozycyjnym (rozdział III).

Bardzo słusznie Autor opiera swoje rozważania na dogłębnej analizie koncepcji wypracowanych w niemieckiej procesualistyce. W tym zakresie należy odnotować pełne i wyczerpujące odwoływanie się do klasycznej literatury niemieckiej (por. chociażby s. 6 i 7 oraz przypis 29, s. 18 przypis 63). Szeroką i głęboką znajomość rozwiązań prawa niemieckiego w zakresie zarzutu potrącenia potwierdzają również rozważania na s. 179-181, w których Autor nie tylko odnosi się do regulacji normatywnych ale również trafnie ocenia praktyczne skutki przyjętych rozwiązań. Niekiedy jednak prowadzone rozważania są na tyle głęboko osadzone w obcej jurysdykcji, że trzeba uważnej lektury aby zorientować się, że w danym miejscu Autor nie rozważa regulacji polskich (por. s. 212-213).

W rozdziale I Autor przedstawia znaczenie zarzutu potrącenia w znaczeniu szerokim oraz wąskim słusznie zauważając, że pojęcie procesowego zarzutu potrącenia jest najczęściej używane w doktrynie i orzecznictwie w znaczeniu szerokim, a więc w odniesieniu do wszystkich przypadków powołania się przez pozwanego w toku procesu na potrącenie przysługującej mu wierzytelności wzajemnej z wierzytelnością powoda, dla uzasadnienia

wniosku pozwanego o oddalenie powództwa. Następnie po przedstawieniu wąskiego pojęcia zarzutu potrącenia Autor słusznie opowiada się za jego szerokim rozumieniem (s. 39).

W rozdziale I ciekawe są również rozważania Autora zawarte w par. 5 i dotyczące kwestii terminologicznych związanych z dualizmem pojęciowym polegających na używaniu zwrotu potrącenie wierzytelności oraz potrącenie roszczeń. Reasumując poczynione w tym zakresie uwagi, Autor stwierdza, że zasadne jest jednolite posługiwanie się pojęciem potrącenia wierzytelności, także w kontekście procesowego zarzutu potrącenia. Nie ma przy tym żadnych uzasadnionych przeciwwskazań, by takiej jednolitej terminologii nie wprowadzić również w przepisach prawa procesowego, co stopniowo powinno przyczynić się także do redukcji dotychczasowego chaosu terminologicznego w orzecznictwie i literaturze przedmiotu. W kontekście tych rozważań warto odnotować, że również w pominiętym przez Autora prawie upadłościowym oraz prawie restrukturyzacyjnym pojawia się pojęcie potrącenia wierzytelności.

W rozdziale II (s. 97) Autor przedstawił niezwykle interesujące rozwiązanie niemieckie wyjaśniając, że według § 302 ust. 1 n.ZPO w wypadku podniesienia przez pozwanego zarzutu potrącenia, sąd może rozstrzygnąć o wierzytelności powoda uwzględniając powództwo, z zastrzeżeniem decyzji co do zarzutu potrącenia, jeżeli jedynie kwestia zasadności roszczenia powoda dojrzała do rozstrzygnięcia. Jak wynika z rozważań na s. 122 Autor jest zwolennikiem tego rozwiązania gdyż wskazuje, że jego zaletą jest znaczna efektywność i elastyczność wyrażająca się w zdolności do realizacji przypisanej jej funkcji polegającej na zapobieganiu nadużywaniu zarzutu potrącenia w procesie celem jego przedłużenia (opóźnienia chwili udzielenia ochrony prawnej powodowi), bez istotnego uszczerbku dla słusznego interesu pozwanego w rozpoznaniu zgłoszonego przez niego zarzutu opartego na własnym prawie podmiotowym, w tym ewentualnego potwierdzenia skutków dokonanej kompensaty oraz dobra wymiaru sprawiedliwości leżącego w kompleksowym załatwieniu całości sprawy w jednym procesie.

W rozdziale III, który zawiera pełne przedstawienie koncepcji charakteru prawnego zarzutu potrącenia Autor wprowadza ciekawe pojęcie „wyrafinowanej” teorii procesowej, które - jak wyjaśnia - będzie w niniejszej pracy odnoszone do stanowiska części nowszej literatury austriackiej (w szczególności W.H. Rechbergera i D.A. Simotty), która zaliczając w oparciu o teorię skutków prawnych (Rechtsflogetheorie) procesowy zarzut potrącenia (Aufrechnungseinrede/Prozessaufrechnung) wprost i jednoznacznie do czynności procesowych stron (Parteiprozesshandlungen), a więc czynności wywołującej swe zasadnicze i bezpośrednie skutki w sferze prawa procesowego, równocześnie przypisuje mu pewne

cechy, właściwe dla teorii materialnoprawnej (Doppeltatbestand). W dalszych rozważaniach Autor dokonuje słusznej krytyki teorii procesowej (s. 147).

Na s. 207 Autor zasygnalizował dość ciekawe rozważania dotyczące odrzucenia tzw. Klageabweisungstheorie na rzecz konkurencyjnej względem niej Beweiserhebungstheorie. Pierwsza z ww. koncepcji zakładała, że jeżeli pozwany przedstawia do potrącenia płynną, a więc bezsporną pomiędzy stronami lub łatwą do udowodnienia wierzytelność przeciwko niepłynnej (spornej i wymagającej skomplikowanego postępowania dowodowego) wierzytelności powoda, stwierdziwszy, że wierzytelność pozwanego była zasadna i zdalna do potrącenia, sąd powinien oddalić powództwo, bez potrzeby badania wierzytelności powoda objętej roszczeniem pozwu. Nawet jeżeli roszczenie pozwu było zasadne, to wskutek potrącenia z ustaloną wierzytelnością pozwanego, wierzytelność powoda musiała ulec umorzeniu. Druga teoria przyjmuje, że przez wzgląd na materialnoprawne przesłanki potrącenia (wymóg istnienia dwóch zdalnych do potrącenia wierzytelności) oraz ogólne założenia procesu kontradyktoryjno-dyspozycyjnego (wykazanie zasadności roszczenia należy do powoda), jeżeli roszczenie pozwu jest pomiędzy stronami sporne, to ewentualne przystąpienie przez sąd do rozpoznania zarzutu potrącenia musi być zawsze poprzedzone wykazaniem przez powoda, że żądane przez niego świadczenie mu się należy.

Na s. 214 Autor wyraża słuszny pogląd, wskazując, że uzależnienie przez pozwanego, dokonującego potrącenia w toku procesu, jego skutków od ostatecznego wyniku postępowania, a więc warunku o charakterze procesowym jest dopuszczalne i niesprzeczne z materialnoprawną teorią zarzutu potrącenia. Nie godzi ono bowiem w zasługujące na ochronę interesy dłużnika, których potrzeba zabezpieczenia legła u podstaw wymogu bezwarunkowości tej czynności na gruncie prawa materialnego oraz ogólniejszego wymogu stanowczości (bezwarunkowości) czynności procesowych.

Rozważania dotyczące charakteru prawnego potrącenia Autor podsumowuje wskazaniem, że na gruncie polskiego prawa procesowego cywilnego należy przychylić się do monistycznej – materialnoprawnej koncepcji potrącenia w procesie cywilnym, równoznacznej z przyjęciem, że pod pojęciem procesowego zarzutu potrącenia należy rozumieć czynność procesową, polegającą na powołaniu się na fakt potrącenia i jego skutki, a więc będącą zgłoszeniem w toczącym się postępowaniu twierdzenia o dokonany potrąceniu, celem doprowadzenia do oddalenia powództwa. Autor jasno i klarownie wskazuje, że zarzut potrącenia jest w istocie rzeczą twierdzeniem o faktach.

Przeprowadzone rozważania prowadzą Autora do słusznego wniosku, że na gruncie art. 2031 i 840 § 1 pkt 2 in fine KPC dodanych do Kodeksu na mocy ustawy z 4.7.2019 r. posługując

się terminem zarzut potrącenia, ustawodawca odwołuje się do jednolitego pojęcia procesowego zarzutu potrącenia niezależnie od tego, czy oświadczenie o potrąceniu zostało złożone poza procesem (zarzut informacyjny), czy w formie czynności procesowej (zarzut kształtujący), a także bez względu na jego stanowczy lub ewentualny charakter. Powyższe cztery warianty (postacie) procesowego zarzutu potrącenia mogą bez przeszkód występować we wszystkich możliwych kombinacjach, a więc jako: stanowczy zarzut informujący, ewentualny zarzut informujący, stanowczy zarzut kształtujący oraz ewentualny zarzut kształtujący (s. 299).

Na s. 301 Autor wyraża pogląd, że opowiedzenie się za koncepcją zarzutu potrącenia w znaczeniu materialnym wymaga pełnomocnictwa materialnego do złożenia i do odbioru oświadczenia o potrąceniu. Teoria ta jest niewątpliwie słuszna ale może należałoby ją rozwinąć o rozważania dotyczące konieczności pouczenia o takim wymogu stron występujących bez profesjonalnego pełnomocnika. W praktyce dość powszechne jest przekonanie strony procesu, że jeżeli w toku procesu i w ramach procesu składa jakiegokolwiek oświadczenie to czyni to zgodnie z regulacjami procesowymi, a więc w piśmie procesowym, którego odpis jest doręczany drugiej stronie lub pełnomocnikowi drugiej strony. Tymczasem jeżeli oświadczenie o potrąceniu ma jednocześnie materialnoprawny charakter (tzn. jest po raz pierwszy składane w toku procesu) to pełnomocnik procesowy nie jest uprawniony do jego przyjęcia. Pojawia się wobec tego pytanie czy sąd powinien pouczyć o tym stronę składającą oświadczenie o potrąceniu. Zgodnie z art. 5 KPC w razie uzasadnionej potrzeby sąd może udzielić stronom i uczestnikom postępowania występującym w sprawie bez adwokata, radcy prawnego, rzecznika patentowego lub radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej niezbędnych pouczeń co do czynności procesowych. Problem polega jednak na tym, że potencjalne pouczenie byłoby bardziej pouczeniem co do czynności materialnoprawnej „zaszytej” w czynności procesowej. W mojej ocenie stosowane pouczenie byłoby właściwe gdyż skomplikowany charakter prawny zarzutu potrącenia nie powinien skutkować negatywnymi konsekwencjami dla stron postępowania, które nie korzystają z profesjonalnych pełnomocników.

W rozdziale IV analizując zgłoszenie zarzutu potrącenia na gruncie art. 203(1) § 1 k.p.c. Autor słusznie zauważa, że w praktyce obrotu wątpliwości wywołują również przypadki, w których pozwany przedstawi do potrącenia wierzytelność odpowiadającą kwotowo (lub przenoszącą) sumie wierzytelności powoda wynikających z różnych stosunków prawnych, a dochodzonych jednym pozwem na zasadzie przedmiotowej kumulacji (art. 191 KPC), przy czym wierzytelność wzajemna pozwanego będzie wynikać z tego samego stosunku

prawnego co jedna ze zgłoszonych przez powoda wierzytelności, natomiast – siłą rzeczy – z odmiennego niż pozostałe. Moim zdaniem Autor słusznie odrzuca pogląd T. Szanciły, którego zdaniem w ww. przypadkach wykładnia literalna, jak i celowościowa art. 203(1) § 1 KPC przemawiają przeciwko dopuszczalności uwzględnienia przez sąd potrącenia wierzytelności pozwanego z wierzytelnością powoda wynikającą z innego stosunku prawnego. Autor bardzo słusznie odwołuje się do wykładni celowościowej wskazując, że *ratio legis* przepisu polega na zapewnieniu odpowiedniej sprawności postępowania, poprzez zapobieganie poszerzaniu materiału procesowego o fakty i dowody dotyczące stosunków prawnych innych niż te, z których powód wywodzi swe roszczenie w związku z zarzutem potrącenia, to trzeba zauważyć, że ów cel nie doznaje żadnego uszczerbku w przypadku, w którym pozwany przeciwstawia kilku wierzytelnościom powoda wynikającym z różnych stosunków prawnych swoją wierzytelność wzajemną mającą źródło w jednym z ww. stosunków.

W rozdziale IV odnosząc się do zgłoszenia zarzutu potrącenia w postępowaniu zwykłym oraz w postępowaniach odrębnych Autor wykazuje się dużym wyczuciem relacji pomiędzy przepisami regulującymi postępowania zwykłe i postępowania odrębne (s. 396-397).

Na uznanie zasługuje fakt, że Autor dokonując wykładni literalnej analizowanych przepisów często odrzuca wynik wykładni, który nie daje się zaakceptować ze względów celowościowych. W tym zakresie można jako przykład wskazać zawarte w rozdziale IV rozważania dotyczące czasu zgłoszenia zarzutu otrącenia, które doprowadziły Autora do słusznego wniosku, że zarzut potrącenia może być zgłoszony w apelacji bez konieczności uprzedniego wnoszenia pisma procesowego z tym zarzutem, niejako antycypującego przyszłą apelację w celu zachowania terminu statuowanego w art. 203(1) par. 2 k.pc.

W rozdziale IV Autor rozważa również skutki uchybienia wymogom co do formy i treści zarzutu potrącenia. Rozważania te są logiczną koncepcją przyjętego założenia o rozdzieleniu potrącenia jako oświadczenia materialnego i zarzutu potrącenia jako oświadczenia wiedzy o potrąceniu (s. 437).

Wątpliwości budzi pogląd Autora, zgodnie z którym w wypadku cofnięcia procesowego zarzutu potrącenia, opartego na skutecznym oświadczeniu o potrąceniu, sąd będzie zobligowany pominąć zarzut potrącenia, a tym samym wyeliminować z materiału procesowego sprawy twierdzenie o umorzeniu wierzytelności powoda wskutek potrącenia wraz z dowodami zgłoszonymi na jego poparcie. W efekcie może dojść do swoistego rozziwu pomiędzy prawem materialnym, a prawem procesowym – rzeczywistą treścią stosunków prawnych, a treścią ustaloną w wyroku sądu rozstrzygającego o procesowym roszczeniu powoda – prawdą

materialną, a prawdą formalną. W ocenie Autora, zjawisko to jest jednak elementem wpisanym w dyspozycyjno-kontra-dyktoryjny model procesu, w ramach którego to strony decydują o zakresie dochodzonej ochrony prawnej oraz zakresie i sposobie podjętej obrony, korzystaniu, bądź niekorzystaniu z przysługujących im uprawnień procesowych oraz materiale procesowym przedstawianym pod osąd. Niewątpliwie słuszny jest pogląd, zgodnie z którym to strony decydują o tym jakie fakty przedstawią sądowi w toku procesu. Niemniej jednak, zgodnie z art. 3 k.p.c. strony i uczestnicy postępowania obowiązani są dokonywać czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami, dawać wyjaśnienia co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek oraz przedstawiać dowody. Skoro, jak słusznie twierdzi Autor, zarzut potrącenia jest złożonym w toku procesu oświadczeniem o fakcie potrącenia to innymi słowy jest to pewne wyjaśnienie strony co do okoliczności sprawy. Oświadczenie o potrąceniu wywołało swój materialnoprawny skutek. Jeżeli na skutek podniesienia w toku procesu zarzutu potrącenia informacja o potrąceniu doszła do wiedzy sądu i okoliczność ta została udowodniona to w mojej ocenie sąd nie może tego faktu pominąć przy ustalaniu stanu faktycznego sprawy. Szukając pewnych porównań można jako dość podobną wyobrazić sobie sytuację, w której pozwany w toku procesu wprawdzie twierdzi, że zapłacił należność dochodzoną pozwem i udowadnia ten fakt, a następnie oświadcza, że cofa swoje twierdzenie o dokonaniu zapłaty. Jeżeli fakt dokonania zapłaty został udowodniony to staje się elementem stanu faktycznego sprawy niezależnie od zmiany stanowiska pozwanego w tym zakresie, aczkolwiek przyczyna takiej zmiany stanowiska też powinna zostać wyjaśniona w toku procesu. Dokładnie tak samo jest w przypadku twierdzenia o dokonanym potrąceniu bądź też twierdzenia zawierającego jednocześnie oświadczenie o potrąceniu.

III. 2 Omówienie innych osiągnięć naukowo-badawczych, w tym podstawowych kierunków prowadzonych badań:

Dotychczasowy dorobek naukowy dra A. Olasia, obejmuje szerokie i zróżnicowane spektrum zagadnień z zakresu szeroko pojmowanego prawa procesowego cywilnego, wśród których można wyróżnić w szczególności następujące pola badawcze, w ramach których Habilitant opublikował wymienione niżej prace:

1. *Alternatywne metody rozwiązywania sporów w sprawach cywilnych ze szczególnym uwzględnieniem arbitrażu i mediacji oraz relacji pomiędzy postępowaniem przed sądem*

polubownym a postępowaniem rozpoznawczym w trybie procesowym przed sądami państwowymi:

- a) Kontrola konstytucyjności ustaw przez sądy arbitrażowe – perspektywa Polska i międzynarodowa, *Kwartalnik ADR – Arbitraż i Mediacja* 2016, Nr 3, s. 31-57 (Wydawnictwo C.H. Beck sp. z o.o.);
- b) May International Arbitral Tribunals Declare Laws Unconstitutional? An International and a Polish Perspective on the Issue of Dealing with Unlawful Laws, *The Journal of International Arbitration* 2017, Nr 2, s. 169-206];
- c) Pomiędzy autonomią arbitrażu a ochroną praw stron i interesu publicznego: skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego po zmianach wprowadzonych na mocy ustawy z dnia 10 września 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów, *Palestra* 2016, nr 6, s. 46-55;
- d) Czy dopuszczalność skargi kasacyjnej od wyroku w sprawie ze skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego podlega ograniczeniom z art. 398² k.p.c. – uwagi na tle ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów z dnia 10 września 2015 r., *Polski Proces Cywilny* 2016, nr 2, s. 330-342;
- e) Setting aside arbitral awards in recent decisions of the Polish Supreme Court [w:] M. Lupoi, *Grandes Decisions / Leading Cases*, *International Journal of Procedural Law* 2020, Nr 2, s. 318-328;
- f) Dopuszczalność zrzeczenia się prawa do wniesienia skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego w świetle art. 6 Europejskiej konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Glosa do orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 1.3.2016 r. w sprawie *Tabbane przeciwko Szwajcarii* (41069/12), *ADR – Arbitraż i Mediacja* 2018, Nr 1, s. 25-43;
- g) Glosa do wyroków Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2012 r., I CSK 416/11 oraz z dnia 26 listopada 2008 r., III CSK 163/08, , *Studia Prawno-Ekonomiczne* 2013, z. 88, s. 209-226;
- h) O postępowaniach przyspieszonych w instytucjonalnym arbitrażu handlowym uwag kilka, *Arbitraż i mediacja – perspektywy prywatnoprawna i publicznoprawna: między teorią a praktyką. Księga Pamiątkowa ku czci Profesora Jana Łukasiewicza*, *J. Olszewski, Ł. Błaszczak, R. Morek* (red.), Rzeszów 2018, s. 356-380;

- i) The principle of *Iura Novit Arbiter* in the commercial arbitration in Poland: an antiquated doctrine or a valuable directive promoting due process and the rule of law?, [w:] *Experientia Docet. Księga Jubileuszowa ofiarowana Pani Profesor Elżbiecie Traple, P. Kostański, P. Podrecki, T. Targosz (red.)*, Warszawa 2017, s. 1207-1227;
- j) Wpływ cofnięcia pozwu w postępowaniu przed sądem polubownym na przerwę przedawnienia roszczeń dochodzonych w tym postępowaniu, *ADR – Arbitraż i Mediacja* 2017, Nr 4, s. 55-75;
- k) Kompetencja sądu arbitrażowego do rozpoznania zarzutu potrącenia opartego na wierzytelności wynikającej ze stosunku prawnego nieobjętego zapisem na sąd polubowny. Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 18.11.2019 r., VII AGa 804/19", *Kwartalnik ADR* 2020", Nr 4, s. 83 i n.

W odniesieniu do ostatniej wymienionej publikacji należy zauważyć, że jest to artykuł napisany w sposób bardzo rzetelny. Autor krótko przedstawia stan faktyczny, rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego wraz z zasadniczymi motywami rozstrzygnięcia. Następnie Autor dokonuje przeglądu orzecznictwa i doktryny i wreszcie dochodzi do własnej oceny analizowanego problemu. Argumenty przytoczone przez Autora aczkolwiek dobrze uzasadnione nie są jednak przekonujące. Autor ma rację podkreślając autonomię proceduralną arbitrażu i wskazując, że w braku odmiennego uzgodnienia stron sąd polubowny może prowadzić postępowanie w sposób, jaki uzna za właściwy. Nie oznacza to jednak możliwości arbitralnego pomijania analizy tego czy doszło do wygaśnięcia zobowiązania na skutek złożonego oświadczenia o potrąceniu. Skoro, jak podkreślił, Sąd Apelacyjny, potrącenie ma funkcję zapłaty to niezbadanie zarzutu potrącenia jest równoznaczne z niezbadaniem zarzutu dokonania zapłaty na rzecz wierzyciela. Niezależnie jednak od zaprezentowanej tezy należy zauważyć, że Autor w sposób bardzo dojrzały i wyważony zaprezentował możliwe alternatywne rozwiązania (s. 11), wskazując, że każde z nich jest nie tylko znane i stosowane ale również cechuje się dużą racjonalnością proceduralną.

2. Mediacja

- a) Skuteczność umów o mediację w polskim prawie procesowym cywilnym na tle prawnoporównawczym" [w:] *Honeste Procedere. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Kazimierzowi Lubińskiemu, A. Laskowska-Hulisz, J. May, M. Mrówczyński (red.)*, Warszawa 2018, s. 785-814;

- b) *K. Moras-Olaś, A. Olaś, The impact of the Act of September 10, 2015 amending some statues in connection with the promotion of amicable dispute resolution methods on the separate proceedings in cases within the subject-matter and scope of labour law – selected issues, Studia z zakresu prawa pracy i polityki społecznej 2016, s. 447-460].*

3. *Postępowania odrębne o charakterze przyspieszonym i uproszczonym w procesie cywilnym*

- a) Koncentracja materiału procesowego w postępowaniu nakazowym i upominawczym po zmianach wprowadzonych na mocy nowelizacji KPC z 4.7.2019 r., „Monitor Prawniczy” 2021, Nr 4.

W wymienionym wyżej artykule Autor dokonał analizy reguł koncentracji materiału procesowego w postępowaniu nakazowym i upominawczym po zmianach wprowadzonych na mocy nowelizacji k.p.c. z 4.7.2019 r. Autor słusznie zauważył, że rozwiązania obowiązujące od 7 listopada 2019r. stanowią wyraz woli podporządkowania granic czasowych przedstawienia materiału procesowego w postępowaniu nakazowym i upominawczym nowym, ogólnym regułom koncentracji materiału procesowego w ramach organizacji postępowania. W pełni należy zgodzić się z poglądem Autora, który wskazuje, że w drugiej fazie postępowania nakazowego czy też po utracie mocy przez nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym dopuszczalne jest wyznaczenie posiedzenia przygotowawczego. To istotne stwierdzenie, gdyż w literaturze pojawiają się również głosy przeciwne⁷. Należy również podzielić pogląd o celowości dodania przepisu, który jednoznacznie przesądziłby o dopuszczalności podejmowania czynności z zakresu organizacji postępowania w postępowaniu nakazowym i upominawczym po wniesieniu środka zaskarżenia. Lektura artykułu, w którym Autor stara się w sposób jasny i spójny wyjaśnić i poddać interpretacji zasady prekluzji dowodowej i metodologię koncentracji materiału procesowego według stanu prawnego obowiązującego od 7 listopada 2019r. tylko utwierdza w przekonaniu, że nowelizacja w tym zakresie stanowi znaczący regres, wprowadzone rozwiązania są skomplikowane, nieuzasadnione celowościowo i co najważniejsze nie sprzyjają osiągnięciu celu, dla którego zostały wprowadzone tj. nie służą usprawnieniu i przyspieszeniu postępowania cywilnego;

- b) Elektroniczne postępowanie upominawcze po zmianach na mocy nowelizacji z 4.7.2019 r. [w:] Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego z 4.7.2019 r. w

⁷ K. Muliński, komentarz do art. 480 [w:] Kodeks postępowania , t. IB, pod red. A. Góry-Błaszczkowskiej, nb. 3

praktyce, K. Flaga-Gieruszyńska, R. Flejszar, M. Malczyk (red.), Warszawa 2020, s. 311-356;

- c) Postępowanie uproszczone po zmianach wprowadzonych na mocy ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw" [w:] Reforma czy kolejna nowelizacja? Uwagi na tle ustawy z 4.7.2019 r. zmieniającej KPC, P. Rylski (red.), Warszawa 2020, s. 215-276;
- d) Procesowa dopuszczalność *restitutio in integrum* po skutecznym wniesieniu sprzeciwu od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Polski Proces Cywilny 2018, Nr 4, s. 482-495.

W publikacji wymienionej wyżej w pkt d) Autor podjął próbę rozstrzygnięcia budzącej wątpliwości kwestii dopuszczalności oraz sposobu dochodzenia przez pozwanego od powoda, w toku procesu z powództwa o zapłatę, zwrotu nienależnego świadczenia spełnionego przez pozwanego w celu uniknięcia przymusu lub wyegzekwowanego na podstawie tytułu wykonawczego, w postaci nieprawomocnego nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym, niesłusznie zaopatrzonego w klauzulę wykonalności wskutek wadliwego przyjęcia fikcji doręczenia *per aviso*, który następnie utracił moc w związku z podważeniem skuteczności jego doręczenia pozwanemu i prawidłowym wniesieniem sprzeciwu od nakazu zapłaty. Autor słusznie zauważył, że w razie wytoczenia powództwa restytucyjnego w osobnym procesie zasadne będzie zawieszenie postępowania wywołanego pozwem restytucyjnym, a w przypadku wniesienia powództwa wzajemnego, ze względu na wymogi ekonomii procesowego zdecydowanie trafniejszym rozwiązaniem będzie przeprowadzenie postępowania w taki sposób, aby rozstrzygnięcie o pozwie wzajemnym nastąpiło równocześnie z rozstrzygnięciem o pozwie głównym lub w wyroku końcowym, po uprzednim wydaniu wyroku częściowego dotyczącego pozwu głównego. Dodatkowo, Autor słusznie zaważył że w razie wniesienia pozwu restytucyjnego nie jako powództwa wzajemnego ale w osobnym postępowaniu możliwe i na ogół celowe będzie zarządzenie połączenia obu spraw do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia;

- e) Umorzenie elektronicznego postępowania upominawczego na wniosek powoda po nowelizacji z 10.7.2015 r. – cz. II”, Monitor Prawniczy 2016, Nr 7, s. 349-356;
- f) Umorzenie elektronicznego postępowania upominawczego na wniosek powoda po nowelizacji z 10.7.2015 r. – cz. I, Monitor Prawniczy 2016, Nr 6, s. 294-300;
- g) Umorzenie postępowania w sprawie europejskiego nakazu zapłaty na żądanie powoda a przerwa przedawnienia wywołana wniesieniem pozwu w tym

postępowaniu – uwagi de lege lata i de lege ferenda, Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ 2017, Nr 1(25), s. 4-22);

- h) 3 liczące łącznie ok. 400 stron rozdziały poświęcone postępowaniu uproszczonemu, upominawczemu i elektronicznemu postępowaniu upominawczemu opracowane do „Systemu Prawa Procesowego Cywilnego. Tom II. cz. 3. Postępowanie procesowe przed sądem pierwszej instancji” pod red. naukową prof. dr hab. *S. Cieślaka* (skończone testy rozdziałów zostały oddane przez autora redaktorowi oraz do wydawnictwa Wolters Kluwer Polska kolejno w okresie grudzień 2020-luty 2021 r.);
- i) komentarz do art. 499 (s. 1250-1278) i 505 (s. 1278-1289.) k.p.c. w dwutomowym opracowaniu pod red. dr hab. *T. Zembrzuskiego*, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do zmian 2019. Tom I i II. Warszawa 2019.

4. *Nadzwyczajne środki zaskarżenia w kontekście zasady trwałości (stabilności) orzeczeń prawomocnych*

- a) *Res iudicata pro veritate habetur? Rzecz o erozji stabilności prawomocnych orzeczeń: apologia powagi rzeczy osądzonej a poszukiwanie trzeciej drogi* [w:] *Ius Est a Iustitia Appellatum. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Wiśniewskiemu, M. Tomalak (red.)*, Warszawa 2017, s. 396-421;
- b) *K. Moras-Olaś, A. Olaś, Some remarks on the extraordinary complaint against the valid judicial decisions in civil proceedings pertaining to cases within the subject-matter and scope of labour law*", *Studia z zakresu prawa pracy i polityki społecznej* 2018, s. 391-414;
- c) *Czy dopuszczalność skargi kasacyjnej od wyroku w sprawie ze skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego podlega ograniczeniom z art. 398² k.p.c. – uwagi na tle ustawy z 10.09.2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów*", *Polski Proces Cywilny* 2016, Nr 2, s. 330-342;
- d) *Wznowienie postępowania zakończonych orzeczeniem niemerytorycznym – uwagi de lege lata i de lege ferenda*, [w:] *Postępowanie rozpoznawcze w przyszłym kodeksie postępowania cywilnego*, *K. Markiewicz, A. Torbus (red.)*, Warszawa 2014, s. 675-690;

- e) Supreme Court, case no. III CZP 27/19, 8 November 2019, [w:] *M. Lupoi*, *Grandes Decisions / Leading Cases*, *International Journal of Procedural Law* 2020, Nr 1, s. 93-97.

5. *Postępowanie zabezpieczające, egzekucyjne i upadłościowe*

- a) Umorzenie postępowania egzekucyjnego po zmianach wprowadzonych ustawą z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych [w:], *Sądowe postępowanie egzekucyjne. Nowe rozwiązania prawne*, *R. Flejszar* (red.), Sopot 2020, s. 65-86;

W ramach tego artykułu Autor dokonał oceny zmian w ramach prawa procesowego cywilnego, zwłaszcza w kontekście normatywnego kształtu instytucji umorzenia postępowania egzekucyjnego oraz celowości tych zmian w świetle *ratio legis* dokonanej przez ustawodawcę nowelizacji;

- b) Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2015 r., III CZP 103/14, (OSP 2015 nr 11, poz. 105, s. 1560), *Przeгляд Prawa Egzekucyjnego* 2016, Nr 1, s. 47-64);
- c) W jakim terminie komornik może sprzedać zajętą ruchomość? Uwagi na tle znowelizowanego art. 864 § 1 k.p.c., *Przeгляд Prawa Egzekucyjnego* 2017, Nr 7, s. 29-42).

Artykuł ten jest znakomitym przykładem świetnego warsztatu badawczego Habilitanta. We wstępie Habilitant przedstawia poprzednio obowiązującą regulację wskazując jej wady, które w praktyce często prowadziły do pokrzywdzenia osób, których ruchomości zostały zajęte i sprzedane w toku postępowania egzekucyjnego. Następnie Autor poszukuje uzasadnienia wprowadzenie nowych rozwiązań słusznie zauważając, że rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw 9druk sejmowy nr 2678) w wersji, jaka wpłynęła do Sejmu 6 sierpnia 2014r. i została skierowana do pierwszego czytania 26 sierpnia 2014r. nie zawierała omawianej zmiany. Dalej Autor dokładnie omawia poprzednio obowiązujące rozwiązania normatywne, przytacza rozwiązania obecne i dokonuje ich krytycznej analizy by wreszcie skonstruować słuszne postulaty *de lege ferenda*;

- d) Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2014 r., III CSK 245/13, niepubl. (Legalis nr 1163131, LEX nr 1537292)”, *Przeгляд Prawa Egzekucyjnego* 2015, nr 7, s. 40-54).

Glosa dotyczy skomplikowanego problemu podmiotowego zakresu zawieszenia procesu o wierzytelność podlegającą zgłoszeniu do masy upadłości wobec współuczestników

procesowych materialnych niejednorodnych biernych (współuczestnictwo oparte na solidarnej odpowiedzialności dłużników), wskutek ogłoszenia upadłości jednego z tych współuczestników;

- e) Wierzytelności sporne a podstawa ogłoszenia upadłości przedsiębiorcy – problemy nierozwiązane" [w:] Zadłużenie i niewypłacalność dłużnika. Wybrane aspekty postępowania zabezpieczającego, egzekucyjnego, restrukturyzacyjnego i upadłościowego w polskim systemie prawnym, *I. Gil, A. Góra-Błaszczkowska, K. Flaga-Gieruszyńska* (red.), Sopot 2018, s. 219-247).

W artykule wymienionym wyżej w pkt e) Autor poruszył istotną w praktyce sądów upadłościowych kwestię specyficznej formy obrony dłużników przed wnioskiem o ogłoszenie upadłości polegającą na kwestionowaniu istnienia wierzytelności, która jest podstawą legitymacji materialnej wierzyciela -wnioskodawcy. Artykuł rozpoczyna się od przeglądu stanowisk doktryny oraz poglądów orzecznictwa. Autor przedstawia poszczególne poglądy dokonując ich oceny i przedstawiając własną argumentację. Przegląd doktryny i orzecznictwa jest kompletny i świadczy o wnikliwej analizie omawianego zagadnienia. Lektura artykułu nie pozostawia wątpliwości, że Autor rzetelnie rozważył analizowane zagadnienie, uporządkował terminologię, logicznie i spójnie przedstawił i uzasadnił wnioski;

- f) Dopuszczalność zażalenia na postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia w razie upadku zabezpieczenia wskutek złożenia sumy zabezpieczenia na rachunek depozytowy Ministra Finansów" [w:] *Ars in vita. Ars in iure. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Januszowi Jankowskiemu, A. Barańska, S. Cieślak* (red.), Warszawa 2018, s. 485-496).

6. Skład sądu w postępowaniu cywilnym

- a) Skład sądu I instancji w procesie cywilnym: doświadczenia i perspektywy, *Polski Proces Cywilny 2020, Nr 3, s. 497-527.*

W studium tym Autor poddał obszernej analizie teoretycznej, dogmatycznej i historycznoprawnej kluczowy dla problematyki składu sądu dylemat pomiędzy kolegialnością (zespołowością / wieloosobowością), a monokratycznością (jednoosobowością) sądu w poszukiwaniu rozwiązania optymalnego z punktu widzenia zapewnienia efektywnej realizacji celów postępowania oraz prawidłowego funkcjonowania sądownictwa. Spojrzenie na problem składu sądu z perspektywy zmian w polskim prawie procesowym cywilnym oraz prawie o ustroju sądów powszechnych, od momentu jego unifikacji i kodyfikacji do chwili obecnej umożliwiło wyciągnięcie szeregu konkluzji co do trendów i tendencji rozwojowych w tym

zakresie, a także wniosków *de lege ferenda* odnośnie do prawidłowego ukształtowania relacji pomiędzy tymi przeciwstawnymi (konkurencyjnymi) zasadami w postępowaniu procesowym przed sądem I instancji. Autor podnosi trafne argumenty przemawiające za celowością utrzymywania składów trzysobowych, zauważając jednocześnie, że za składami jednoosobowym przemawiają względy pragmatyczne, w tym również argumenty kosztowe. Ostatecznie, bardzo słusznie Autor opowiada się za ograniczoną zasadą kolegialności zwłaszcza w zakresie składów ławniczych;

- b) rozdział pt. „Sąd oraz inne organy w postępowaniu nieprocesowym” w ramach dzieła zbiorowego pt. System Prawa Procesowego Cywilnego. Tom IV. cz. 1. Postępowanie nieprocesowe pod red. naukową prof. dr hab. *K. Lubińskiego*.

Rozważania Habilitanta w tym zakresie zostały poprzedzone analizą sądowego wymiaru sprawiedliwości. Habilitant postawił słuszną tezę, że sprawowanie sądowego wymiaru sprawiedliwości może polegać na załatwieniu sprawy cywilnej nie tylko przez rozstrzygnięcie sporu o prawo ale również na drodze ustalenia w sposób autorytatywny określonej sytuacji prawnej dotyczącej praw i wolności jednostki, a także ukształtowania stosunku prawnego poprzez jego nawiązanie, zmianę lub rozwiązanie – zwłaszcza w przypadku tzw. orzeczeń koniecznych, których wydanie jest niezbędne do osiągnięcia określonego skutku prawnego. Dalej, Autor rozważył konstytucyjne pojęcie sądu oraz konstytucyjny status sędziego trafnie zauważając, że pozycję prawną oraz status sędziego określa kilka zbliżonych aczkolwiek semantycznie odmiennych pojęć: urząd sędziego, stanowisko, miejsce służbowe, stosunek służbowy, pozostawanie w służbie. W dalszej części rozważań Habilitant poddał analizie stosunek postępowania nieprocesowego do postępowania procesowego dochodząc w ten sposób do rozważań dotyczących rozpoznania sprawy w niewłaściwym trybie. Dalej, Autor kolejno rozważył właściwość oraz skład sądu. Omawiane rozważania mają bardzo dojrzały charakter. Autor w sposób zupełny, kompleksowy i spójny analizuje większość aspektów funkcjonowania sądu w postępowaniu nieprocesowym. Szkoda jednak, że Autor nie poświęcił więcej uwagi zagadnieniu niezmienności składu sądu i wielu praktycznym trudnościom, które wiążą się z tą regulacją. W szczególności, należy zauważyć, że prawie absolutnie traktowana zasada niezmienności składu sądu w określonych sytuacjach powoduje bardzo nierówne i niesprawiedliwe obciążenie pracą sędziów ze szkodą dla uczestników postępowania. Dotyczy to głównie sytuacji przydzielenia do wydziału nowego sędziego, dla którego referat jest budowany przez rok albo dwa lata podczas gdy w tym samym czasie referaty innych sędziów uniemożliwiają bieżące podejmowanie czynności.

Należy w pełni podzielić wyrażoną przez Autora dość krytyczną ocenę regulacji art. 44(1) oraz 44(2) k.p.c., w szczególności tezę, zgodnie z którą formuła „odpowiedniego” stosowania art. 44(2) k.p.c. w postępowaniu nieprocesowym może oznaczać jego nie zastosowanie wszędzie tam gdzie jego aplikacja sprzeciwiałaby się celowości wyrażonej w nim normy. Rację ma również Autor kiedy twierdzi, że dalsze zmiany w postępowaniu nieprocesowym powinny zmierzać do sukcesywnego poszerzania zakresu czynności, które może wykonywać referendarz sądowy.

Podsumowując, należy uznać, że dorobek naukowy dra Andrzeja Olasia jest bardzo bogaty i zróżnicowany. Autor jest badaczem wszechstronnym. Co szczególnie istotne badania prowadzone w różnych obszarach cechują się dużą rzetelnością i dojrzałością. W publikacjach dra Andrzeja Olasia zwraca uwagę pełne i bardzo rzetelne przedstawienie bazy prowadzonych rozważań. Autor odwołuje się do orzecznictwa i w zasadzie przywołuje pełną literaturę odnoszącą się do omawianego zagadnienia. Autor prowadzi rozważania w sposób niezwykle logiczny i metodyczny. Od początku do końca publikacji widać wyraźnie, że dyskurs naukowy prowadzony jest według z góry przyjętej i dokładnie przemyślanej strategii, wnioski w sposób logiczny i jasny wynikają ze wcześniejszych rozważań, alternatywne koncepcje są rzetelnie przedstawiane i wnikliwie analizowane by ostatecznie dojść do końcowych wniosków. Autor zawsze zajmuje własne stanowisko, stawia stanowcze tezy, które jasno i przekonująco uzasadnia, kształtując również postulaty *de lege ferenda*.

W mojej ocenie szczególnie istotne są badania Habilitanta dotyczące postępowań odrębnych oraz sądu i innych organów w postępowaniu nieprocesowym.

Podobnie jak w przypadku ocenionej wyżej monografii naukowej również pozostały dorobek Habilitanta, w tym w szczególności rozdział pt. „Sąd oraz inne organy w postępowaniu nieprocesowym” w ramach dzieła zbiorowego pt. System Prawa Procesowego Cywilnego. Tom IV. cz. 1. Postępowanie nieprocesowe pod red. naukową prof. dr hab. K. Lubińskiego oraz rozdziały poświęcone postępowaniu uproszczonemu, upominawczemu i elektronicznemu postępowaniu upominawczemu opracowane do „Systemu Prawa Procesowego Cywilnego. Tom II. cz. 3. Postępowanie procesowe przed sądem pierwszej instancji” pod red. naukową prof. dr hab. S. Cieślaka należy uznać za wybitne osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój nauki w dyscyplinie nauk prawnych.

IV. Omówienie aktywności, o której mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (analiza czy Habilitant wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej).

Jak wynika z przedstawionego wyżej dorobku naukowego Habilitant wykazuje się dużą aktywnością naukową. Po doktoracie opublikował 42 publikacje naukowe w języku polskim oraz 8 publikacji w języku angielskim (w tym w cenionych w środowisku procesualistów cywilnych periodykach zagranicznych takich jak *The Journal of International Arbitration* wydawany przez Wolters Kluwer International oraz *The Journal of International Procedural Law*, który to periodyk jest organem naukowym the International Association of Procedural Law – prestiżowego międzynarodowego towarzystwa naukowego zrzeszającego wybitnych przedstawicieli doktryny prawa procesowego oraz komparatystyki prawniczej z całego świata).

Habilitant brał również czynny udział w szeregu ogólnopolskich konferencji naukowych (łącznie 14) poświęconych problematyce prawa procesowego cywilnego.

Wskazana wyżej aktywność realizowana była w dwóch jednostkach naukowych, w których Habilitant był lub jest zatrudniony, tj. Zakładzie Postępowania Cywilnego WPiA Uniwersytetu Jagiellońskiego (okres: od 1.10.2015 r. do chwili obecnej) oraz Instytucji Politologii Uniwersytetu Pedagogicznego (okres od 1.10.2016 r. do 30.09.2017 r. jako główny etat z równoległą pracą na ½ etatu w ZPC WPiA UJ jako wykładowca).

Habilitant jest członkiem Komitetu Redakcyjnego kwartalnika „Polski Proces Cywilny”

Habilitant angażuje się również we współpracę zagraniczną. W dniach 16.03.2020-20.03.2020 w ramach programu stypendialnego ERASMUS+ na zaproszenie prof. dr *Michele Angelo Lupoi* z Uniwersytetu Bolońskiego miał wygłosić w języku angielskim cykl 5 wykładów pt. „*Commercial Arbitration in Poland in the light of the UNCITRAL Model Law on the International Commercial Arbitration*”. Z uwagi na wybuch pandemii SARS-COV2 w lutym 2020 r. oraz gwałtowne pogorszenie sytuacji we Włoszech skutkujący zamknięciem uniwersytetów włoskich z początkiem marca oraz zakazem realizacji wyjazdów służbowych w ww. kierunku ogłoszonym przez władze Uniwersytetu Jagiellońskiego, wyjazd ten nie doszedł do skutku w zaplanowanym terminie. Pomimo to nawiązany kontakt z prof. *M. Lupoi* zaowocował stałą współpracą naukową polegającą na przygotowywaniu przez Habilitanta w języku angielskim opracowań wybranych najistotniejszych orzeczeń sądów polskich dotyczących problematyki prawa procesowego cywilnego, które są publikowane cyklicznie w

każdym numerze *The Journal of Procedural Law*, w ramach redagowanej przez prof. *Lupoi* publikacji zbiorowej pt. *Grandes Decisions / Leading Cases*.

Habilitant jest również aktywnym dydaktykiem. Prowadzi zajęcia głównie z postępowania cywilnego. Ponadto, w roku akademickim 2019-2020 r. przygotował, uruchomił i prowadził autorski przedmiot specjalizacyjny (wykład w języku angielskim) dotyczący problematyki polskiego prawa arbitrażowego w świetle standardów międzynarodowych (*Polish Arbitration Law in the Light of the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration*). Od roku akademickiego 2018/2019 r. prowadzi również warsztaty z pism procesowych.

Habilitant jest również aktywnym członkiem następujących międzynarodowych oraz krajowych organizacji pozarządowych o charakterze towarzystw naukowych zajmujących się w szczególności upowszechnianiem i rozwojem nauki prawa postępowania cywilnego (w tym arbitrażu handlowego i inwestycyjnego), prowadzeniem i popieraniem prac badawczych w ww. obszarach, wymianą wiedzy i doświadczeń w zakresie praktyki stosowania prawa, w tym współpracą międzynarodową oraz rozwijaniem kontaktów bezpośrednich osób i środowisk akademickich oraz zawodowych:

- a) Towarzystwo Naukowe Procesualistów Cywilnych;
- b) Young ICCA (International Council for Commercial Arbitration);
- c) International Council for Commercial Arbitration (ICCA).

V. Wnioski

Pan dr Andrzej Olaś posiada w dorobku osiągnięcia naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne, w tym co najmniej jedną monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.) oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

W konsekwencji, zachodzą określone w art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). przesłanki nadania dr. Andrzejowi Olasiowi stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk prawnych.